

2010–2012 FLERÅRSPLAN

INNEHÅLL

Upplandsstiftelsen	2
Stiftelsens unika roll	3
Uppdraget	3
Långsiktig inriktning	3
Faktorer att ta hänsyn till	3
Utveckling av prioriterade frågor	3
Stiftelsen som resurs för medlemmarna	4
Möjligheter till genomförande	4
Ekonomi	4
Verksamheter	
1. Naturområden och anläggningar	5
2. Barn/ungdom	5
3. Folkhälsa genom friluftsliv	6
4. Naturvård	7
5. Information och marknadsföring	9
Bilaga 1 Budget med noter	10
Bilaga 2 Karta	11

UPPLANDSSTIFTELSEN är en ideell förening med Landstinget och kommunerna i Uppsala län som medlemmar. Stiftelsen bildades 1972 för att "underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv" samt "verka för bevarande och skydd av den uppländska naturen".

Stiftelsen driver en mängd projekt, både för att främja naturvården och för att utveckla friluftslivet. Stiftelsen förvaltar naturområden i länet, varav de flesta är naturreservat. En del är fritidsområden med campingplats eller stugby samt badstränder, strövmarker etc. Andra har som huvudsyfte att bevara och vårda växter, djur och naturmiljöer. Stiftelsen ansvarar också för länets vandringsled, Upplandsleden, för tre kanotleder samt för Idrottsplats (IP) Skogen.

Genom vår naturskoleverksamhet stimulerar vi lärare och klasser till mer verksamhet utomhus. Vi sprider kunskap om länets natur, naturvård och friluftsmöjligheter genom informationsattsningar i Biotopia, kurser och konferenser, samt genom skrifter, foldrar och vår hemsida.

Postadress Box 26074, 750 26 Uppsala

Besöksadress S:t Johannesgatan 28 G

Tel 018-611 62 71 **Fax** 018-51 16 98

Hemsida www.upplandsstiftelsen.se

FÖRDJUPAD INFORMATION om Stiftelsens verksamhet finns på vår hemsida och i våra årsredovisningar.

På hemsidan beskrivs vår verksamhet, utflyktsmål i länet, naturvård, friluftsliv och skolverksamhet. Här finns även publikationer som pdf-filer.

Varje årsredovisning har ett övergripande tema (se nedan). Inom ramen för detta beskrivs projekt och naturområden. De senaste redovisningarna finns som pdf-filer på vår hemsida.

År	Tema	Områden och projekt
1996	Stiftelsen 25 år	Härjarö, Gåsholmen samt projekt Ekologisk landskapsplanering vid Vällan
1997	Kusten	Alla naturområden och projekt vid kusten
1998	Mälardalskapet	Alla naturområden och projekt vid Mälaren samt IP Skogen och skriften Vatten
1999	Dalälven	Alla naturområden och projekt vid Dalälven och arbetet med barn & ungdom/naturskola
2000	Barn, ungdom och natur	All verksamhet inom temat
2001	Naturskogar	Skogsskydd, Kalmarnäs, Kallriga, Bredforsen
2002	Friluftsliv och folkhälsa	All verksamhet inom temat
2003	Vård av kulturlandskapet	Gräsöfonden, Mälardalshagar och Roslagshagar
2004	Hotade djur och växter	All verksamhet inom temat
2005	Kustvatten	All verksamhet inom temat
2006	Vårda och visa natur	Wik, Ledskär, Tvärnö, Rävsten och Kalmarnäs med olika teman
2007	Smultronställen i naturen	
2008	Naturskolan	

STIFTELSENS UNIKA ROLL

Upplandsstiftelsen främjar länsinvånarnas hälsa och välbefinnande genom att stimulera till vistelse i naturen. Genom en mängd olika aktiviteter verkar vi för bevarande av biologisk mångfald. Folkhälsa och bevarandet av natur- och kulturlandskapet är betydelsefulla samhällsfrågor, mer viktiga nu än någonsin.

Upplandsstiftelsens fristående position ger unika möjligheter att initiera och driva verksamheter i nära samarbete med olika organisationer och parter. Det sker ofta med tillgång till externa medel från olika EU-fonder, Naturvårdsverket, Världsnaturfonden WWF m.fl. Verksamheten får därmed en bred bas och ett stort genomslag i samhället.

Stiftelsen har personal med hög kompetens och brett kontaktnät och intar ofta rollen som expertorgan och projektledare. Egen medfinansiering krävs i regel för att kunna erhålla externa medel till projekt.

Stiftelsens insatser kompletterar och förstärker i hög grad kommunernas verksamheter.

UPPDRAGET

Stadgarna anger att Upplandsstiftelsen ska

- underlätta och stimulera allmänhetens friluftsliv samt
- verka för bevarande och skydd av den uppländska naturen.

LÅNGSIKTIG INRIKTNING

Upplandsstiftelsens styrelse har beslutat om en långsiktig inriktning som ska prioritera:

- Offensivt förebyggande folkhälsoarbete genom hemsida, kurser och annan information om friluftsmöjligheter.
- Naturvård genom skydd av biologiskt värdefulla natur- och kulturmarker med goda möjligheter för utveckling av rekreation och friluftsliv.
- Barn, ungdom och natur, särskilt naturskoleverksamhet.

FAKTORER ATT TA HÄNSYN TILL

- Följande policydokument och aktiviteter berör väsentligen Stiftelsens verksamhet och understryker behovet av gemensamma satsningar på naturvård och friluftsliv:

Miljömål för Uppsala län 2003–2010 (Länsstyrelsen 2003:5).

Miljö kvalitetsmål Levande skogar i Uppsala län (Skogsvårdsstyrelsen Mälardalen 2004).
En samlad naturvårdspolitik (Regeringsskrivelse 2001/02:173).

Mål för folkhälsan (Regeringens proposition 2002/03:35).

En ny strategi för skogsskydd har tagits fram för länet år 2006.

Uppländsk drivkraft. Regionalt utvecklingsprogram för Uppsala län (Regionförbundet Uppsala län 2006).

Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (Skolverket).

- Staten satsar stora resurser på åtgärder för bevarande av biologisk mångfald. Här ingår skydd och förvaltning av värdefulla naturområden, åtgärdsprogram för hotade arter och program för Natura 2000-områden m.m. vilket starkt påverkar Stiftelsens naturvårdsarbete. Upplandsstiftelsen bidrar i hög grad till att resurser kan tillföras länet.
- Naturvårdsverket har tagit fram ett 30-punktsprogram för bättre förvaltning och nyttjande av naturskyddade områden *Värna – vårda – visa*. Programmet är vägledande för Stiftelsens förvaltning av naturreservat.
- Biotopia är ett nytt centrum för information om länets natur, naturskyddade områden och för att visa ut i naturen (exempelvis smultronställen). Stiftelsen deltar i och utvecklar verksamheten.
- Svenska skolelever uppvisar sämre resultat i matematik och naturorienterande ämnen. Fler elever är överviktiga och rör sig för lite. Naturskolan har en viktig roll att fylla för att motverka dessa trender.

UTVECKLING AV PRIORITERADE FRÅGOR

Den långsiktiga inriktningen innebär en koncentration av verksamheten till naturvård och vardagsnära friluftsliv/naturkontakt samt på satsningar för barn och ungdom.

Folkhälsa

Styrelsen vill under perioden ytterligare lyfta fram folkhälsoarbetet. I samverkan med berörda parter ska Stiftelsen verka för att öka tillgängligheten till naturen huvudsakligen genom Smultronställen i naturen, Biotopia och god

förvaltning av Stiftelsens områden och leder. Att information om besöksmål och aktiviteter når nya grupper är en viktig del av arbetet. Avsikten är att nå och öka insatserna för alla länsinvånare, särskilt barn och ungdom, funktionshindrade och invandrare.

Den satsning som Stiftelsen tidigare gjort på bl.a. friluftsområden med anläggningar förskjuts mot att stimulera länsinvånarnas intresse för vardaglig vistelse i naturen.

Naturvård

Stiftelsen fortsätter med satsning på de stora landskapsvårdsprojekten bl.a. Målarprojektet, Roslagshagar och Dalälvsarbetet. Genom Stiftelsens engagemang utvecklas flera kulturlandskapsprojekt med omfattande finansiering från bl.a. EU, Världsnaturfonden WWF och staten.

Stiftelsen har tagit fram ett omfattande underlagsmaterial för blivande naturreservat som Länsstyrelsen verkar för att skydda genom naturreservatsbeslut.

Upplandsstiftelsen har antagit en något förändrad inriktning avseende det egna arbetet med områdesskydd. Arealmässigt mindre objekt med höga värden både för naturvård och friluftsliv lyfts fram. Särskilt prioriteras skärgårdar och blandområden (löv- och hagmarker) och strategiskt belägna områden, gärna tätortsnära med betydelse för friluftsliv/folkhälsa, små ur- och naturskogsobjekt och rika våtmarker. Dessa typer av objekt prioriteras inte i den statliga satsningen på naturskogar. Inriktningsförändringen innebär konkret att Stiftelsen i betydligt högre grad kommer att samarbeta med kommunerna.

Stiftelsen kommer att utveckla vattenvårdsarbetet med inriktning mot länets sjöar, vattendrag och våtmarker. Det finns en stor efterfrågan på Stiftelsens medverkan vad gäller åtgärder i sjöar och vattendrag. Under perioden utvecklas dessutom arbetet med restaurering och skötsel av våtmarker.

Stiftelsens naturområden ska präglas av god skötsel för att gynna såväl besökare som den biologiska mångfalden. Stiftelsen ingår i ett EU finansierat Life-projekt och kommer under perioden att kunna utöka förvaltningsarbetet i de mälarnära objekten.

Barn och ungdom

Naturskolornas utveckling i kommunerna stimuleras genom ekonomiskt bidrag i den inledande fasen, utbildning av personal och nätverk. Styrelsens mål är att naturskoleverksamhet utvecklas i varje kommun i samverkan mellan berörd kommun och Stiftelsen.

Stiftelsen fortsätter att stimulera till mer utomhuspedagogik i skolorna genom kurser, träffar och olika arrangemang, samt genom att ta fram och sprida metoder och material.

STIFTELSEN SOM RESURS FÖR MEDLEMMARNA

I ökad utsträckning efterfrågas Stiftelsens kompetens av kommunerna och Landstinget. Upplandsstiftelsen kan gå in och biträda eller komplettera i olika sammanhang. Det kan gälla förvaltning av biologiskt och besöksmässigt intressanta områden, projektledning, samarbetsprojekt etc. Exempel är lokala naturvårdsprojekt, Biotopia, naturskoleverksamhet samt fredande av naturområden med lokal/regional betydelse. Stiftelsens omfattande arbete med vården av kulturlandskapet förstärker också i betydande grad förutsättningarna för många verksamheter på landsbygden bl.a. genom lönsammare drift, ökade möjligheter för utveckling av nischprodukter och småskalig naturturism.

MÖJLIGHETER TILL GENOMFÖRANDE

I vilken takt och omfattning som de prioriterade frågorna kan utvecklas beror på flera faktorer:

- Årsavgiftens storlek.
- Omprioriteringar.
- Tillgång till externa medel. Flera stora projekt finansieras med medel från t.ex. EU-fonder, Världsnaturfonden WWF och Naturvårdsverket.
- Kompetens hos Stiftelsens personal. Genom att ha hög kompetens kan Stiftelsen vara pådrivande i att formulera idéer och projekt och söka medel för dessa, liksom i att förbättra befintliga områden och verksamheter.
- Genom samverkan, där Stiftelsen ofta har en initierande och samlande roll, skapas resurser och förutsättningar som förstärker möjligheterna att genomföra styrelsens prioriteringar.

EKONOMI

Flerårsplanens ekonomi redovisas i bilaga 1. För år 2010 baseras intäkterna på 2009 års årsavgift som var 21 kr/invånare från kommunerna och 21 kr/invånare från Landstinget. Därefter utgår flerårsplanen från en uppräknings med tre procent per år för såväl årsavgift som övriga intäkter och utgifter. Åtgärder kommer att vidtas för att försöka få budgeten i balans åren 2010–2012.

Till de i bilagan redovisade intäkterna och kostnaderna kommer i regel medel för externt finansierade projekt. Det ska understrykas att dessa projekt inte påverkar Stiftelsens ekonomiska resultat, eftersom intäkter från fonder etc. normalt motsvaras av lika stora kostnader.

VERKSAMHETER

1. NATUROMRÅDEN OCH ANLÄGGNINGAR

De områden som förvärvades under åren fram till 1982 har friluftsliv som dominerande syfte, medan områden som tillkommit senare har bevarande av naturvärden som främsta motiv. En strävan är att öka naturvårdsambitionerna i friluftsområdena och vice versa, utan att för den skull äventyra områdenas huvudsyften. Stiftelsens områden och leder är en viktig resurs i folkhälsoarbetet.

Områden med anläggningar

Stiftelsen äger sex områden med anläggningar för övernattnings och camping. Drygt 90 byggnader med omgivande marker ingår i det långtidsplanerade underhållet. Avtalen för flera av anläggningarna har setts över för att ge ökad tydlighet i ansvarsfördelning mellan inblandade parter.

En ram på 1,5 miljoner kronor per år har under de senaste åren avsatts i planen för investeringar. Styrelsen beslutar om investerings-takten och fördelningen mellan områdena i det årliga budgetarbetet.

En löpande översyn sker beträffande an-lägningsbestånd och områden som Stiftelsens äger.

Naturområden

Stiftelsen förvaltar 31 naturområden, varav 17 är formellt skyddade som naturreservat och ett som kulturreservat. Stiftelsen äger eller är del-ägare i 16 av områdena. Nya områden tillkommer.

Stora krav ställs på god målstyrd skötsel, tillgänglighet för friluftsliv och information. Vi arbetar särskilt med:

- lokal delaktighet i skötseln
- skötselplaner med uppföljningsbara beva-randemål
- friluftsliv och naturupplevelse
- ökad satsning på information och naturväg-ledning
- främjandet av biologisk mångfald genom skötsel av naturtyper
- ökad uppföljning och utvärdering.

Förvaltningsarbetet utvecklas ytterligare bl.a. genom förstärkta satsningar på information och anordningar för besökare. Stiftelsen verkar aktivt för att öka tillgängligheten till länets naturområden och för att besökarna ska få en bra naturupplevelse. I arbetet ingår att ställa i ordning parkeringsplatser, naturstig, anslags-tavlor med information, fågeltorn, eldstäder etc.

Särskilda satsningar görs också för att stärka förutsättningarna för hotade växter och djur i stiftelsens områden. Här handlar det om konkreta åtgärder som röjningar, gallringar, hävd av betesmarker m.m.

Arbetet med att underlätta för personer med funktionshinder att komma ut i naturen fortsät-ter. Både fysiska och mentala hinder för natur-kontakt ska minskas.

Upplandsstiftelsen avser att planera och ut-veckla naturområden för barn, barnfamiljer och lägerskolor samt att informera om dessa möj-ligheter. Vidare försöker Stiftelsen genom kon-ferenser och olika projekt påverka andra aktörer till större insatser för att ge barn och ungdomar ökad naturkontakt.

Under perioden kommer Stiftelsen att delta i ett EU-finansierat projekt, Life+, som ger ekonomiska förutsättningar att öka skötsel, utveckling av information m.m. i Stiftelsens Mälarnära områden.

Leder

Stiftelsen har huvudansvar för länets vandrings-led Upplandsleden och tre kanotleder. Kom-munerna har åtagit sig drift- och underhålls-ansvaret genom avtal med Stiftelsen. Upp-landsleden vidareutvecklas med slingor av olika karaktär och längd, samt kopplas till andra leder. En tänkbar utökning av Upplandsleden i Heby kommun utreds. Särskilda insatser har påbörjats för att locka ungdomar och andra grupper. Besöksantal och besökarnas typ och önskemål kartläggs i friluftsområden och längs leder.

2. BARN OCH UNGDOM

Stiftelsen har barn och ungdom som särskilt prioriterad målgrupp. Genom att stimulera den-na grupp till ökat intresse för friluftsliv och naturvård uppnås särskilt stor effekt av gjorda insatser. Barn och ungdomar kan nås i två situ-ationer: i grupp (skola, förskola etc.) och i var-dagliga familjesituationer.

Naturskoleverksamhet

Upplandsstiftelsens naturskola arbetar genom att:

- fungera som ett utomhuspedagogiskt cen-trum i länet
- sprida utomhuspedagogikens idéer och ak-tuell forskning till skolor och förskolor i lä-net
- inspirera till mer naturskoleverksamhet ute på skolorna
- stötta med bra material och läromedel.

Detta sker framförallt genom kurser och träffar med länets lärare. Målet är att utomhusverk-samhet ska vara en del av skolans ordinarie arbete.

Stiftelsen arbetar i nära samverkan med kommunernas naturskolor och verkar för att få till stånd ordinarie naturskoleverksamhet i alla kommunerna. Naturskolebussen fortsätter att

användas i hela länet och har verksamhet både för barn och vuxna.

Nationella utvärderingar visar att svenska grundskoleelever fortsätter att uppvisa sämre resultat i matematik, fysik, kemi och svenska. Även den ”biologiska analfabetismen” diskuteras.

Allt fler larmrapporter om överviktiga barn och barn med dålig kondition publiceras också. I skolans läroplan kan man läsa: ”Skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.”

Inom dessa områden har naturskolor och utomhuspedagogik mycket att tillföra. Upplandsstiftelsens naturskola kommer att fortsätta sprida utomhuspedagogikens idéer till skolor och förskolor, så att detta blir en självklar del av varje skolas verksamhet och naturligtvis helst inskrivet i läroplanen. Stiftelsen kommer att fortsätta skapa och sprida övningar som ökar elevernas förståelse för de naturorienterade ämnena, matematik och svenska. Det är ett sätt att bredda verksamheten och få ut fler lärare och elever så att rörelse, samarbete, natur och friluftsliv blir en naturlig del av skolan.

Naturområden för barn

En ökad samverkan mellan naturskolorna i kommunerna och Stiftelsens olika verksamheter planeras för att få ut barnfamiljer och ungdomar i naturen. Det gäller t.ex. att

- anpassa Stiftelsens egna och andra naturområden bättre för barn och barnfamiljer
- ordna aktivitetsdagar för familjer på olika platser
- utveckla hemsidan för barn och ungdomar
- satsa på vardagsnära friluftsliv
- samverka med Biotopia
- erbjuda material om aktiviteter utomhus till öppna förskolan.

Lägerskolor

Stiftelsen kommer att utveckla områden för lägerskolor, bidra med utrustning och skapa pedagogiska program.

3. FOLKHÄLSA GENOM FRILUFTSLIV

Utöver att äga och upplåta naturområden, leder, anläggningar och utrustning för friluftsliv främjar Upplandsstiftelsen friluftslivet genom att sprida kunskap och påverka attityder. Detta sker genom information, utbildning, aktiviteter, marknadsföring och riktade projekt. En kontinuerligt utbyggd och förbättrad hemsida är ett viktigt redskap, liksom foldrar och skrifter. Utveckling av arbetsfältet folkhälsa genom friluftsliv/naturkontakt sker kontinuerligt. Barn och ungdom är en prioriterad grupp.

Smultronställen

Smultronställen i naturen syftar till att på olika sätt stimulera länsinvånarna till ökad vistelse i naturen. Insatser ska göras för att underlätta för besökarna att upptäcka och vistas i ett urval av Stiftelsens och övriga deltagande parters natur- och friluftsområden. Successivt länkas fler områden till verksamheten.

Viktigt är även att fortsätta stimulera till publika aktiviteter i våra områden, exempelvis genom öppet hus, naturvårdar och guidningar. En speciell satsning görs på barn och ungdom. Aktiviteter som riktar sig till familjer genomförs i samarbete med naturskoleverksamheten.

Som en del av Smultronställen i naturen stöds lokala verksamheter som syftar till att lyfta fram besöksmål.

Stor vikt kommer att läggas på arbete med information och marknadsföring av naturområden och upplevelser vid Biotopia, ute i övriga kommuner och på t.ex. köpcentra där många människor går att nå. Uppdatering av hemsidan, aktivitetskalender och utflyktstips i tidningar planeras. Smultronställen i naturen har en egen hemsida nära länkad till Biotopias och deltagande parters hemsidor. Genom smultronhemsidan hittar länsinvånarna lätt ut i naturen.

Samarbete med Biotopia

Biotopia – Biologiska museet natur i Uppland – i Uppsala fyller en mycket viktig funktion som ett regionalt centrum för naturinformation och ”grön turistbyrå”. Stiftelsen samarbetar med Biotopia, kommuner och andra organisationer i länet för att presentera utflyktsmål i naturen, bedriva guideverksamhet och ge fördjupad naturkunskap. Stiftelsen deltar aktivt i driften av Biotopia så att verksamheten blir länstäckande och bidrar med en tjänst för information/guidning.

Projekt och nätverk

Flertalet projekt sker i nära samarbete med kommunerna och Landstinget, andra organisationer och enskilda entreprenörer. Externa medel nyttjas så långt det är möjligt.

Projektet ”Biotopia ut och in” ger skolklasser möjlighet till aktiviteter i naturen i samband med ett besök på Biotopia. Genom projektet anpassas smultronställen så att de blir lätta att utnyttja för skolklasser. Projektet övergår under planperioden till permanent verksamhet.

Insatser görs för att öka tillgängligheten till länets kuster, sjöar och vattendrag för båtfolk, kanotister, fiskare, skridskoåkare etc.

En fiskeguide ges ut och revideras vartannat år.

Friluftspris och friluftsbidrag

Ett friluftspris delas ut vart annat år till förtjänata personer eller organisationer. Ekonomiskt

stöd kan ges till projekt som främjar friluftslivet.

4. NATURVÅRD

Upplandsstiftelsen främjar biologisk mångfald genom att äga och förvalta biologiskt värdefulla markområden samt genom projekt med syfte att värna om växter och djur. Många projekt sker i samverkan med andra organisationer och markägare och med ekonomiskt stöd från bland andra Världsnaturfonden WWF, EU:s fonder och staten.

Skydd av värdefulla naturområden

Upplandsstiftelsens arbete med skydd av värdefull skogsmark har på ett avgörande sätt förstärkt länets möjligheter att freda värdefulla skogsområden genom statliga medel. Bland mycket annat har Stiftelsen levererat underlag för ett stort antal naturområden som Länsstyrelsen under perioden kommer att skydda som naturreservat.

Med Stiftelsens nya inriktning utvecklas samarbetet med kommunerna för att skydda värdefulla natur- och friluftsområden av lokal karaktär. Vägledning för arbetet ska vara tillgänglighet och att områdena ska vara intressanta ur besökarens perspektiv. Denna typ av objekt prioriteras inte inom det statliga arbetet. I första hand prioriterar Stiftelsen skydd av små ur- och naturskogar, lövträdsrika skogar, våtmarker med sumpskogar, skärgårdsområden, tätortsnära områden och andra värdefulla naturområden som är särskilt intressanta för besökare. I arbetet ingår även att se till det långsiktiga behovet av bra besöksplatser i naturen för länets medborgare.

Naturvårdsprojekt

Ekologisk landskapsplanering

Arbetsformen innebär ett nära samarbete med myndigheter, markägare, föreningar och enskilda, med syftet att skydda och vårda arter och miljöer i trakter med särskilt höga naturvärden. Verksamheter bedrivs vid Dalälven, Vällan och Länna. De undersökningar och planer som tas fram leder till konkreta åtgärder i form av såväl skötselåtgärder och naturhänsyn i markanvändningen som reservatsbildning eller andra former av skydd. Ett antal av de olika delprojekten finansieras genom externa medel.

Under perioden fortsätter samarbetet med Holmen Skog AB för att skydda och vårda värdefulla naturmiljöer med ek och lind i Länna-trakten.

Vid Dalälven deltar Stiftelsen i länsstyrelsernas arbete med vattenkraftens påverkan på den unika dalälvsnaturen. Arbetet med vård och restaurering av rikkärr fortsätter och utvecklas i samverkan med kommunen, den lokala naturskyddsföreningen och Bergvik Skog AB.

Särskilda insatser görs för älvängsmiljöerna vid Bredforsen.

Ett samarbete med Fortum planeras, bl.a. ska Stiftelsen inventera bolagets marker och ta fram en skötselplan för att gynna växter och djur.

Arbetet med hotade arter och miljöövervakning utvecklas bl.a. med stöd från det statliga arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter.

Insatserna för att utveckla information, naturvägledning m.m. ökas för att göra fler intressanta platser tillgängliga för allmänheten bl.a. inom ramen för Smultronställen i naturen.

Vård av kulturlandskapet

Stiftelsen har under senare år utvecklat olika samarbetsprojekt med Världsnaturfonden WWF, markägare och andra berörda parter för att driva projekt med syfte att vårda och bevara värdefulla kulturmarker. Genom Stiftelsens initiativ har länet beviljats omfattande externa medel till bl.a. Mälarhagar och Roslagshagar.

Upplandsstiftelsen planerar att ta fler initiativ som samordnare av stora projekt. Det är angeläget att Stiftelsen kan utveckla denna nyckelposition och att ökade resurser kan skjutas till för kommande projekt. Under perioden 2008–2013 ökar EU-medlen och de nationella anslagen för vård av kulturlandskapet.

Mälarprojektet

Hittills har ca 1 000 ha värdefulla ängs- och hagmarker restaurerats. För arbetet i mälarlandskapet planeras under perioden:

- Ytterligare restaureringar genomförs.
- Flera intressanta platser ställs i ordning för besökare.
- Fortsatt samverkan planeras med lantbrukare inom Mälarhagskött.
- Uppföljning ska genomföras av utförda restaureringar.

Roslagshagar

Det kustnära kulturlandskapet i de tre kustkommunerna har mycket höga natur- och kulturvärden. Upplandsstiftelsen verkar i kontakt med över hundra markägare, djurhållare m.fl. Arbetet fortsätter under perioden med restaurering och vård av kulturmarker, inventeringar och uppföljning av gjorda insatser. Under perioden planeras fortsatt arbete med hotade arter i området, i samverkan med Länsstyrelsen. Information till brukare och allmänhet genom kurser, guidningar, skyltar, nyhetsbrev, hemsida m.m. utvecklas ytterligare.

Upplandsstiftelsen planerar i samverkan med Världsnaturfonden WWF att delta i ett internationellt landskapsvårdsprojekt under 3 år (2009-2011). I projektet ingår flera parter bl.a. Länsstyrelsen i Örebro län samt länder kring Östersjön. Även ansökan om andra medel

kan ingå i detta arbete t.ex. Life+Nature. Stiftelsen kommer att medverka med både Roslagshagar och Målarhagar.

Stiftelsen samverkar med olika parter i utvecklingen av naturbetskött. Flera försäljningsställen och fler uppfödare planeras

Arbetet i Hållnäs fortsätter och utvecklas bl.a. genom att flera ängs- och hagmarker restaureras och hävdas av betesdjur.

Gräsöfonden

Gräsöfondens instiftare, Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen, avser att förstärka verksamheten under perioden. Medel kommer att sökas från EU:s Interreg och Leader.

Utveckling av våtmarkernas naturvärden

Under perioden avser Stiftelsen att starta ett arbete med att utveckla naturvärdena i våtmarker. En grundidé är att i ökad grad tillvarata våtmarkernas betydelse som naturliga närsaltsfilter samtidigt som förutsättningarna för både växter och djur förbättras. I arbetet ingår att utveckla skötseln av områdena och bidra till att såväl foder som biobränslen kan produceras. Insatserna avser också leda fram till flera iordningställda besöksplatser för allmänheten med information om växt- och djurliv m.m.

Arbetet förutsätter ett nära samarbete med många olika parter och finansiering kommer att sökas från olika fonder.

Lokala samverkansprojekt

Ängsmarker vid Vendelsjön

Samarbetet med föreningen Vendelsjön fortsätter med restaurering av strandängar samt utformning av information till besökare.

Ängar vid sjön Kärven

Stiftelsen stöder under perioden lokala krafters insatser för att förbättra förutsättningarna för fågellivet.

Ledskär

Ledskär har utvecklats till ett av Mellansveriges intressantaste besöksområden för fågelintresserade. Arbetet fortsätter med att utveckla såväl skötsel som information till besökare.

Ytterligare objekt planeras tillkomma under perioden bl.a. i Örbyhustrakten.

Upplands flora

Det omfattande projektet Upplands flora kommer under planperioden att avrapporteras. Stiftelsen avser att stödja detta.

Hotade växter och djur

Arbetet med att stärka förutsättningarna för hotade arter utvecklas vidare. Stiftelsen planerar att arbeta med ca 25 specifikt utvalda arter. Dessa arter, bl.a. cinnoberbagge och mnemosy-

nefjäril, finns i de områden som förvaltas av Stiftelsen eller i de projekt som bedrivs. Arbetet kommer att ske i samverkan med Länsstyrelsen och med delfinansiering från staten. Många av arterna har särskilda åtgärdsprogram (ÅGP) utarbetade med specifika statliga medel avsatta.

Vattenvård – en utveckling av sjöar och vattendrag

Upplandsstiftelsen har under en längre tid verkat för att förbättra kunskaperna om länets kustvatten. Arbetet är sammanställt och berörda kommuner, Länsstyrelsen och andra engagerade parter har fått tillgång till avrapporteringen. Materialet används framöver som underlag inom tillstånds- och planeringsverksamheter m.m.

Under perioden kan några begränsade insatser bli aktuella för uppföljning bl.a. av mellanårsvariationer i grunda havsvikar. I samverkan med Länsstyrelsen underhålls den GIS-baserade databasen över marina grundområden. Arbetet med Östhammarsfjärden och Granfjärden fortsätter under perioden i samverkan med Östhammars kommun m.fl.

Under perioden kommer Stiftelsen att utveckla vattenvårdsarbetet med inriktning mot länets sjöar, vattendrag och våtmarker. Denna inriktning prioriteras.

Insatserna för att förbättra förutsättningarna för länets landskapsfisk asp fortsätter bl.a. vid Vånsjöbro i Enköpings kommun. Medel för detta söks från WWF och Fiskeriverket.

Samverkan med Uppsala kommun fortsätter vad gäller uppföljande elfiskeinventeringar i Fyrisån.

Arbetet med att kartlägga naturvärden i vatten inom Stiftelsens objekt och landskapsområden fortsätter, bl.a. i Bredforsen.

Vidare diskuteras ett samarbetsprojekt där betespåverkan på vatten- och landmiljöer studeras.

Vattenarbetet inriktas också mot att biträda kommunerna, exempelvis genom framtagande av skötselplaner rörande biologiskt intressanta vattenmiljöer bl.a. runt Uppsala.

Upplandsstiftelsen fortsätter genom olika metoder att skydda särskilt värdefulla fågelområden från mink. Arbetet kommer att drivas vidare med medel från staten.

Ökad samverkan med kommunerna

Under perioden utökas samarbetet mellan kommunerna och Stiftelsen. Förutom ovanstående planeras:

- Inom Roslagshagar fortsätter samverkan mellan Östhammars kommun, Stiftelsen och Världsnaturfonden WWF. Vidareutvecklingen av Gräsöfonden och Östhammarsfjärden-Granfjärden fortsätter.

- I samarbete med Håbo kommun och föreningar utvecklas Kalmarnäsreservatet och naturskolan. Förvaltningen av Granåsens naturreservat utvecklas i samverkan. Arbetet med naturvårdsplanen slutförs och går in i en operativ fas.
- Samverkan med Uppsala kommun i bl.a. Biotopia, Lämnatrakten, Wik och åtgärder för fisken asp. Uppdatering av skötselplaner för naturreservat planeras.
- Samarbete planeras med Tierps kommun avseende iordningställande av besöksanordningar vid Ångskär. Stiftelsens medverkan i flera ansökningar om medel från Leader planeras bl.a. med utformning mot kustkultur. Arbetet fortsätter vid Ledskär och Vendelsjön. Under perioden utvecklas arbetet med Roslagshagar i Hållnäs.
- Restaurering av Trunsta träsk och Knivstaån i samverkan med Knivsta kommun.
- Arbetet fortsätter i Älvkarleby med både slåtterprojekt och skydd av tätortsnära område.
- Samarbetet med Heby kommun fortsätter angående förvaltning av Östa, iordningställande av vandringsleder samt utveckling av naturbetesmarker. Arbetet med specifika insatser för fjärilsfaunan utvecklas på tre områden inom kommunen. Stöd till arbetet med slåtter- och våtmarker planeras.
- Planerad samverkan med Enköpings kommun angående iordningställandet av Vappeby, utveckling av Fageruddsåsen och övergång för fiskarten asp vid Vånsjöbro. Stiftelsen planerar i samverkan med Enköpings kommun att inventera naturvärden på den kommunala marken samt biträda med skötselplaner. Ett förslag till skötselplan för Gröngarnsåsen är planerat att tas fram under perioden. Vidare

kommer Stiftelsen att stödja utvecklingen av ungdomsverksamheten på Bryggsholmen.

Naturvårdspris och naturvårdsbidrag

Ett naturvårdspris delas ut vart annat år. Ekonomiskt stöd ges till projekt som främjar praktiskt naturvårdsarbete.

5. INFORMATION OCH MARKNADSFÖRING

Stiftelsens informationsarbete ska:

- *öka intresset för naturvård och friluftsliv*
- *ge praktisk information om friluftsverksamheter, Smultronställen i naturen och naturområden*
- *göra Stiftelsen känd som en kraftfull och kompetent regional organisation för naturvård och friluftsliv.*

Hemsidan www.upplandsstiftelsen.se kommer att utvecklas och uppdateras kontinuerligt. Den för Smultronställen i naturen gemensamma hemsidan www.smultronstallen.nu uppdateras genom Stiftelsens försorg. Exempel på andra insatser är

- Produktion av foldrar och skrifter samt spridning av dessa, särskilt till utvalda målgrupper. Årsskrift.
- Muntlig information till företag, organisationer och grupper.
- Kurser, konferenser, seminarier.
- Information inom ramen för projekt.
- Medverkan i utställningar.
- Information vid naturområden i form av främst skyltar, foldrar och naturstigar.
- Aktivt stöd till den regionala informationscentralen vid Biotopia i Uppsala.
- Översättning av information till engelska.

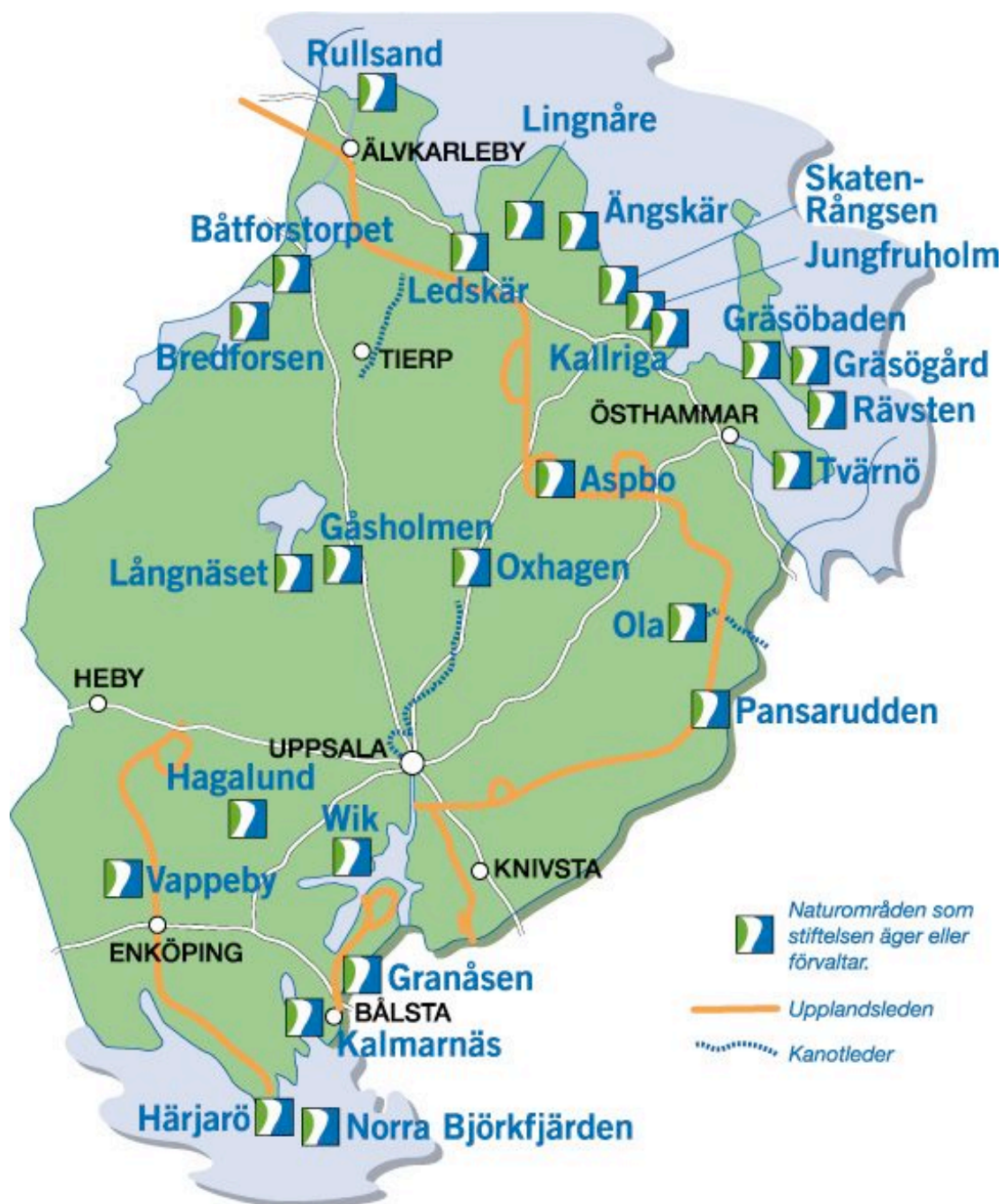
BUDGET FLERÅRSPLAN 2010–2012 (kk)

Bilaga 1

Ansvar	Budget 2008	Budget 2009	Flerårsplan 2010	Flerårsplan 2011	Flerårsplan 2012	Not
Intäkter						
201	Årsavgifter	13 437	13 577	13 742	14 236	14 746 1)
201	Kansli & gemensamt	390	200	200	300	300 2)
31	Anläggningar: arrenden & hyror	966	1 491	1 491	746	746 3)
32	Områden: arrenden, miljöersättningar	675	812	630	630	630 4)
33	Naturvård och markskydd	0	0	0	0	0
34	Leder	0	49	0	0	0
4	Barn & ungdom, naturskola	50	123	50	50	50 5)
5	Friluftsliv	70	45	50	50	50 6)
Summa intäkter		15 588	16 297	16 163	16 012	16 522
Kostnader						
201	Kansli & gemensamt	3 260	3 319	3 419	3 521	3 627
201	Egen insats i externa projekt	785	528	544	560	577 7)
202	Förtroendevalda	500	500	515	530	546
31	Anläggningar	3 192	3 193	3 289	2 542	2 619 8)
32	Områden skötsel	2 202	2 472	2 361	2 432	2 505
33	Naturvård och markskydd	3 459	3 801	3 915	4 032	4 153
34	Leder	250	299	308	317	326
4	Barn & ungdom, naturskola	677	950	979	1 008	1 038
5	Friluftsliv	1 263	1 235	1 272	1 310	1 350
Summa kostnader		15 588	16 297	16 600	16 253	16 741
Årets resultat		0	0	-437	-241	-219
Uttag ur ändamålsbestämda medel		340	0			

Noter Föresättningar

- 0) Budgeten förutsätter att Härjarö Camping är såld och att kostnadsutvecklingen är högst 3 %.
- 1) Medlemsavgiften år 2010 baserad på känt befolkningstal och räknas därefter upp med 3 %. Befolkningsökning beräknas bli 1 900 personer/år.
- 2) Räntor 100 kkr och kanslibidrag från projekt 100 kkr år 2010, sedan ökat bidrag från projekten.
- 3) Arrende från Härjarö camping (725 kkr) bortfaller år 2011.
- 4) År 2009 ingår arbetsmarknadsbidrag med 180 kkr.
- 5) Intäkter från kurser och försäljning av läromedel.
- 6) Bidrag till hemsidan Smultronstallen.nu.
- 7) Endast beslutade projekt tas med i budgeten.
- 8) Avskrivning på 995 kkr i Härjarö försvinner år 2011. LPU ökas då till 750 kkr.

Områden som Stiftelsen äger helt eller delar av
 Lingnåre kulturresevat, Båtförstorpet, Ångskärs naturreservat, Skaten-Rångsen naturreservat, Bredforsens naturreservat, Kallriga naturreservat, Rävsten, Gåsholmens naturreservat, Oxhagens naturreservat, Långnäsets naturreservat,

Ola skifte naturreservat, Pansaruddens naturreservat, Vappeby, Kalmarnäslandets naturreservat, Härjarö naturreservat och Norra Björkfjärdens naturreservat.